

ТОШКЕНТ ХАКИКАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ ВА ШАХАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕХНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАХАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

Коммунистик партиянинг раҳбарлиги оспиди инсониятнинг мардонавор орзусини амалга оширган совет олимлари, инженерлари, техниклари ва ишчиларига шон-шарафлар бўлсин!

Яшасин социализмнинг меваси бўлган илғор совет фани!

(Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 40 йиллиги муносабати билан КПСС Марказий Комитетининг Чақириқларида)

СОВЕТ ПАХТАЧИЛИГИНИ ЯНА ҲАМ ЮКСАЛТИРАЙЛИК

КПСС Марназий Комитети Президиуми аъзолигига кандидат, Ўзбекистон Компартияси Марназий Комитетининг биринчи секретари ўртоқ Н. А. МУҲИТДИНОВнинг пахтачилик юзасидан бирлашган илмий сессияда 1957 йил 16 октябрда сўзлаган нутқи

Ўртоқлар! Пахтачиликка бағишланган Бутуниттифок бирлашган илмий сессия инсоният тарихида янги давр, яъни капитализмнинг емириши, яъни коммунистик жамият барпо қилиш даврини очган Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 40 йиллиги муносабати билан бўладиган умумхалқ байрами арафасида тўланади.

Пахтачиликка бағишланган бу сессиянинг чакрилиши партиянинг Марказий Комитети ва Совет ҳукумати пахта етиштириши ва пахтачиликни тўртинчи фаани янада ривожлантириш ишига жуда катта аътибор бериётганлигининг ёрқин ифодасидир.

Сессия ишларида Москва, Ленинграднинг, мамлакатимиздаги пахта экучи республикаларнинг атоқли олимлари, Ленин номидаги Бутуниттифок қишлоқ хўжалик академияси президенти ўртоқ Лобанов бошчилигида шу академиянинг илмий-таҳқиқот хўжалик каттамушасида, Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитети ва республика ҳукумати номидан уларга пахтачиликнинг муҳим проблемаларини янги жиҳатдан ишлаб чиқиш соҳасидаги фаолиятлари учун қизғин ташаккур билдиришни ва шу сессияда самарали иш олиб боришлари учун изтак билдиришни ижозат бердик. (Нарсанлар).

Сессия ишларида улуғ Хитойнинг ўртоқ Ян Сянь-дун бошчилигида, Болгариянинг ўртоқ Манолов бошчилигида, Кореянинг ўртоқ Ким Кван Бон бошчилигида, Вьетнамнинг ўртоқ Да Суан Лин бошчилигида ва Югославиянинг ўртоқ Манев бошчилигида вакил бўлиб келган атоқли олимлари қатнашмоқда.

Бизнинг сессиямида Бирма вакили У Тун Теин жаноблари, Франция вакиллари Жан Люнье ва Эдуард Сен жаноблари, шунингдек қаҳрамон-Миср халқининг Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турган вакиллари Галай Эздин Харис ва Али Махмуд Ахсанлари иштирок қилмоқдалар. (Нарсанлар).

Пахта экучи чет эл мамлакатларидан вакил бўлиб келган азия меҳмонларимизни чин қўнгилдан таъриқлайми. Улар пахтачилик соҳасидаги ўз тажрибаларини бизга айтиб беришди. Улар ҳам мамлакатимиздаги фан ва практикадан қўлгана фойдала хўрослар чикариб оладилар деб ўйлайми.

Бизнинг қишлоқ хўжалик фаними ва илғор практикаси Совет ҳокимияти йилларида нақадар катта муваффақиятларга эришганлигини, иттифоқнинг пахта экучи республикалари — Тожкистон, Туркменистон, Озарбайжон, Қирғизистон, Қозғистон, Арманистон ва Ўзбекистон мамлакатлари пахта билан таъминлашда нақадар ўз натижаларига эришганликларини ўртоқ Лобанов ўзининг қизиқ нутқида ҳамда Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг раиси Камолов, Озарбайжон қишлоқ хўжалик вакили Сейдов, Тожкистон Министрлар Совети раисининг ўринбосари Қаҳҳоров ва Туркменистон қишлоқ хўжалик вакили Алиев ўртоқлар ўз доқдаларида ақлоқ кўрсатиб бердилар.

Хитой Халқ Республикаси, Болгария Халқ Республикаси пахтачиликни ривожлантиришда катта муваффақиятларга эришганликларини шу мамлакатларнинг вакиллари гапириб ўтишди. Кеча сессияда уларнинг доқдалари ўз аътибор билан тингилди. Бошқа мамлакатлардан келган меҳмонларнинг гаплари ҳам биз учун жуда аҳамиятда бўлди.

Ўшунингдек, қишлоқ хўжалик фаними, биринчидан, ҳозирги замон шароитида авиация, автомобиль, кетмасозлик санатларини, электротехникани, радиотехникани, реактив ва бошқа техниканинг янги хўсусиятларга эга бўлган янги конструкцияларга эга бўлган янги конструкция материалларини ишлашмасдан туриб янада тараққий эттириш мумкин эмас.

Иккинчидан, ишлаб чиқариш учун кўп меҳнат сарф бўладиган, қиммат тўлаётган табиий материаллар ўрнида синтетик, сунъий тоғлар ишлатилиб жуда катта иқтисодий нафбат қўлимоқда.

Учинчидан, синтетик материаллар ишлаб чиқаришнинг тез ўсаётганлигига сабаб яна шуки, бу материаллар халқ истеъмол қиладиган буюмлар ишлаб чиқариш учун кенг миқёсда қўлланилмоқда. Бу сунъий материаллар табиий тери, мўйна, пахта, ипак ва жун ўрнида кенг миқёсда ишлатилибгина қолмасдан, шу билан бирга буюмларини ишлаб чиқаришга сарф бўладиган меҳнатни анча камайитириш ҳам имконият берилади.

Ниҳоят, тўртинчидан, пластмассада сингари синтетик, сунъий тоғлар ҳам арзон хом ашёдан, жумладан, нефть, газ, кўмир, хлмий, озиқ-овқат, ўрмончилик ва бошқа санат тармоқларининг чиқарилишидан ясалса.

Шу сабабли санати юксак даражада тараққий қилган кўп мамлакатларда ҳозирги вақтда пластмасса, синтетик, сунъий тоғлар ишлаб чиқариш ривожлантиришга алоҳида аҳамият беришмоқда.

Лекин бизнинг мамлакатимизда бу соҳада ҳозирча орқанда қолмоқда. Бунинг сабаби шуки, бизнинг мамлакатимизда хом ашё базисини ўрганиш, яратиб ва ундан фойдаланишга, синтетик материаллар ясаш учун керакли янги машиналар ва техника воситаларини ишлаб чиқариш технологиясини ишлаб чиқаришга, уларни ўзлаштириш ва чиқаришга доир илмий текшириш ишлари ва амалий илмий қонирлари равишида таъминлаш етишмаган.

Ҳозирги вақтда КПСС Марназий Комитети ва Иттифок ҳукумати саноатнинг бу тармоғидаги қозғоқликни уч-тўрт йил ичида тўртга етказиш мақсадига синтетик, сунъий материаллар ишлаб чиқаришнинг кескин равишида кўпайитиришга эришишни муҳим ҳалқ хўжалиги вазифаси қилиб мамлакат олдинга қўйди.

Биз вискоз ипак, вискоз штапель тоғлар, вискоз корд, синтетик тоғлардан атайиб ипак, капро ипак, корд ва техника тўқималар учун капро тоғлар, капро штапель тоғлар, лавсан, нетрон, полетилан, техник тоғлар ва хлорин ишлаб чиқаришни ўзлаштиришни ва бу сунъий материалларнинг кўп миқдорда ишлаб чиқарилиши керак.

Иттифок республикаларнинг партия Марказий Комитетлари ва Министрлар Советлари, Халқ хўжалик кенгашлари, илмий текшириш муассасалари ва биринчи набатда Фанлар академиясининг пахта ҳамда ўсимлик хом ашёси химияси иштирати ҳамда саноатнинг шу тармоқларида алоқдор бошқа муассасалар синтетик материаллар ишлаб чиқариш, шунингдек бу соҳада илмий-текшириш ишлари олиб бориш программасини яқин фурсатда аниқ кенгайтиришлари лозим. Ўзбекистон саноатининг бу муҳим тармоғини ривожлантиришга муносиб ҳисса қўймоғи учун етарли хом ашё ресурсларини қидириб топиш, янги машиналарнинг биозини заволаримизда, жумладан, «Среднеазимма» заводида ишлаб чиқаришни йўлга қўйиш керак.

Лекин мамлакатимизда синтетик, сунъий тоғлар ишлаб чиқаришни вужудга келтириш ва кенг равишида қўйиштириш билан табиий тоғлардан, жумладан, пахта, ипак, жун, шунингдек қоракўлда бўлган эфирини бироз бўлсада камайитириб бўламайми? Йўқ, асло бундай қилиб бўлмайди.

Рақобат, ишлаб чиқариш анархияси ва кўпроқ фойда олишга интилиш ҳукмрон бўлган капитализм шароитида ишлаб чиқаришнинг янги тармоқлари ва янги маҳсулотлар вужудга келиши билан бошқа тармоқлар ва маҳсулотлар албатта сиқиб чиқарилади. Бизнинг мамлакатимизда эса халқ хўжалигининг плани ва пропорционал ривожлантириш илмий асосга қўйилганлиги учун янги тармоқлар ва янги маҳсулотлар пайдо бўлиши натижалари мамлакат экономикасини юксалтириш учун ҳамиша қўшимча ресурслар вужудга келтирилади берилади.

Бизда сунъий тоғлар ишлаб чиқаришнинг ривожланиши табиий тоғлар билан рақобат қилишга олиб келмайди, балки сунъий тоғлар ишлаб чиқаришнинг ривожланиши табиий тоғлар билан бир қаторда мамлакатнинг иқтисодий қурагини янада мустаҳкамлаш ҳамда совет халқининг моддий фаровонлигини юксалтириш учун қурашда алоқдор восита бўлиб хизмат қилади.

Демак, бизнинг вазифамиз шуки, сунъий тоғларнинг табиий тоғларга қарама-қарши қилиб қўймай, сунъий тоғлар ишлаб чиқаришнинг ҳам табиий тоғларнинг айниқса пахтадан ишлаб чиқаришнинг ҳам мамлакатимизда янада зўр куч билан ривожлантиришни таъминлашимиз керак.

Қишлоқ хўжалик хом ашёсининг ҳамма турлари орасида пахта энг универсал хом ашёдир. Пахтанинг катта иқтисодий ҳамда сийсий аҳамияти бор. Ҳаммага маълумки, пахтадан 200 дан кўпроқ санат маҳсулотини ишлаб чиқарилади. Ўзбекистон олимлари гўша бағридан янада унинг бошқа қисмларидан димон кислотаси ва олма кислотаси, ҳар хил оғлоқ моддалари ва бошқа моддалар ҳосил қилиш мумкинлигини ишлаб чиқаришда шу моддалар кенг миқёсда ишлаб чиқариладиган бўлади. Гўшаюлдан бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш ўзлаштирилмоқда.

Мамлакатда тўқимачилик, ёр, совунагарлик, гидролик, химия, резина-техника, электротехника, автомобиль, авиация ва мудофиа санатларининг муваффақиятлар ривожлантириши пахтачиликнинг юксалтиришига матулум даражада боғлиқдир. Аслини олганда, халқ хўжалигининг пахтага ён пахтадан қилинган материаллар ишлашга яқин биронта ҳам тармоғи йўқ десак бўлади.

Пахтадан ишлаб чиқарилаётган саноат ва озиқ-овқат моллари ижтимоий маҳсулотнинг муҳим қисmini ташкил қилади ва меҳнаткашларнинг шахсий истеъмолга ва молларининг салмоғи каттадир.

Мамлакатда тўқимачилик, ёр, совунагарлик, гидролик, химия, резина-техника, электротехника, автомобиль, авиация ва мудофиа санатларининг муваффақиятлар ривожлантириши пахтачиликнинг юксалтиришига матулум даражада боғлиқдир. Аслини олганда, халқ хўжалигининг пахтага ён пахтадан қилинган материаллар ишлашга яқин биронта ҳам тармоғи йўқ десак бўлади.

Пахтадан ишлаб чиқарилаётган саноат ва озиқ-овқат моллари ижтимоий маҳсулотнинг муҳим қисmini ташкил қилади ва меҳнаткашларнинг шахсий истеъмолга ва молларининг салмоғи каттадир.

Шу сабабли Партия ва Ҳукумат Ватанимиз пахтачиликнинг зўр куч билан ривожлантиришга ҳамма катта аътибор бериб келишди, буни таъминламоқ учун кейинги йилларда бир қанча катта тадбирлар қўйишди.

Ўртоқлар! Ўрта Осен аҳолиси сугорилмайдиган деҳқончилик билан, галла, мева ва сабазотларнинг турли хилларини экиш билан уч минг йилдан кўпроқ вақтдан бери шуғулланиб келмоқда. Ўрта Осен аҳолиси қулдорлик дарилидан бери пахтачилик билан шуғулланиб келмоқда. Ҳозирги Ўзбекистон территориясида ва Ўрта Осеннинг бошқа республикалари территорияларида бундан илмий ярим-уч минг йил муқаддам янги ирригация системалари зўр маҳорат билан барпо қилинган эди.

Пахта ва ундан ясалган буюмлар қадим замонлардан бери актив қилишиб буюмларни бўлиб хизмат қилиб келди. Уша вақтларда Ўрта Осен шаҳарлари ва қишлоқлари Волга бўйи, Сибирь, Қозғистон ҳамда Шарқдаги баъзи мамлакатларнинг, ҳатто Хиндистонга қалар ипакгазма билан кенг миқёсда таъминлаб турар эдилар.

Ўрта Осен халқларининг, шу жумладан, ўзбек халқининг ҳам бу тунд хайма-хил ва кўп асрлик буюмларини пахтачиликка алоҳида эътибор бериб келишди. Шу сабабли Ўрта Осеннинг бошқа республикалари сингари Ўзбекистон ҳам Хитой, Хиндистон билан бир қаторда пахтачиликнинг ватани деб, пахта эса ўзбек халқининг миллий ифтихори деб айтишга тўла равишида ҳақлик қиламиз. (Нарсанлар).

Пахтачиликнинг ривожланиши тарихий тўғрисида гапирганимизда Туркистон Ҳукукати XIX асрнинг иккинчи ярмида Россияга қўшиб олиниб қилинган жуда катта аҳамиятга эга бўлганлигини айтмасдан ўтмаймиз.

Ўрта Осен Россияга қўшиб олиниб қилинган жуда катта аҳамиятга эга ақилдангидан майдон тез кенгай бошлади, пахтанинг янги маҳсулот сартлари эканидан бўлиб қолди. Пахта тоғалари ва ёр санати, темир йўллар қўриш ривожланиб кетди. Туркистон Ҳукукати беким дорада қолганлигига хотима берилиб ва унинг хўжалиги умумроссия ва жаҳон капиталистик базори доирасига киритилди.

Чор ҳукумати мустамакчилик сийсати ўтказиб келганига ва чор амалдорлари маҳаллий феодаллар ва бойлар билан бирликда социал, сийсий ва миллий зулмини шадидлаш билан ўтказиб келган пахтадан 25-30 процент тоғлар чиқарди ва бу тоғларнинг узунлиги 20-25 миллиметрга борар эди.

Пахта экучи республикалар қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришнинг механизациялаштирилганлиги асосида зўр муваффақиятларга эришди ва эришмоқдалар. Мамлакатимизнинг индустриализацияланганлиги ва қишлоқ хўжалиги коллективлаштирилганлиги ўғимидан ғўшани жўб ва сочма қилиб экиш, ғўшани, мол, кетмон ва ўроқдан бошқа деҳқончилик асбобларини қўрғаман пахтакорларнинг меҳнатини жуда енгиллаштириб қўйди.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон ССР-да 1474 та янги қолхоз, 165 совхоз, 200 машина трактор станцияси бор. Фақат Ўзбекистон ССРнинг ўғимидан (15 от кучига айланитириб қилинган) 64 миңдан кўпроқ трактор, ўн миңгадан селёнка, култиваторлар, буркагичлар, чаплагичлар, ўғимлағичлар, ғўшана юлиб бериладиган, пахта териб бериладиган, қўрак териб бериладиган, қўрак чувиладиган, ер қазийдиган машина-

лар, пахта қўришни установақлари ва автомашиналар бор.

Сув таъминлиги, ерларни шўр болшини ва захлаши орқасида революциядан олдинги вақтларда деҳқон хўжаликларига жуда катта зарар кўрар эдилар. Эндилда кўп районларда бу зарар тугатилди. Ўғимши хотираси бўлиб қолди.

Чигитни жўб олиб сочма қилиб экиш усулидан машина билан қаторлаб экиш усулига ўтирилганлиги, ҳозирги вақтда эса квадрат-уялаб экишга ўтирилганлиги, пахтачиликнинг бошқа янги, прогрессив агротехника усуллари ишлаб чиқилганлиги ва минерал ўғимлардан кенг фойдаланилаётганлиги пахтанинг ҳосилдорлигини оширишни таъминлади, пахтакорларнинг меҳнатини енгиллаштириб қўйди ва улар меҳнатининг умумдорлигини кескин равишида оширди.

Мана шуларнинг ҳаммаси, пахтакорларнинг сармажул сортилар етиштирилганлиги ва етиштирилганлиги билан бир қаторда мамлакатимизда пахтачиликни тўғай қайта қўришга имкон берилади.

Партия ва Ҳукумат пахтакорларига ҳақини жуда катта ғамхўрлик қилиб келишди ва келмоқдалар, пахтакорларнинг пахта устида қилган ишлари учун моддий қарамандор бўлишларини систематик равишида ошириб келмоқдалар, бунинг натижаларида улар баъзилар ва маданий турмуш кечириб имкониятга эга бўлиб қолдилар.

Бу ғамхўрликка жавобан қолшоқлар, совхоз, МТС ишчилари ва қишлоқ хўжалик мухтаассилари ўғимларнинг меҳнат ва сийсий ғайратларини зўр куч билан оширмоқдалар, пахта етиштиришни тўғтовсиз қўйиштирмоқдалар.

Бизнинг олимларимиз пахтачиликни ривожлантиришга жиддий ҳисса қўйишди. Пахташунос олимлар гўша биологиясини пухта ўрганишда, пахта агротехикасининг прогрессив системасини, тупроқ умумдорлигини ошириш усуллариини ишлаб чиқариш, янгилик тоғлар ва узун тоғлар пахтанинг сармажул, касалликларга бардон бериладиган совет сортларини етиштириб бердилар, пахта зараркундаларига ва касалликларига қарши курашини усулларини ва методларини топдилар ва янги хилларини барпо қилдилар, пахтачиликнинг ривожлантиришга таъсир ўтказувчи тупроқ, илмий шароитларни, сув ресурсларини ва бошқа факторларни ўрганишди.

Ўрта Осеннинг сугорилмайдиган деҳқончилик шароитида илмий агрономияни ўтказиб келган ва илмий агрономиянинг отаси деб хисобланган К. А. Тимирязев, В. С. Вильямс, Д. Н. Прянишников, А. Н. Костиков, Г. С. Заичев, М. М. Бушуев, Р. Р. Шредер, Е. А. Навроцкий, А. Вилькин, И. И. Курбанов, В. С. Малигин, В. В. Плотицкий ва бошқа олимларнинг хотирасини юксак даражада ҳурматлайми. Улар пахтанинг табиий-тарихий шароитини ўрганиш ва агротехикасини янги усулларини ишлаб чиқиш соҳасида жуда кўп иш қилганлар.

Пахтакорлар мамлакатининг йирик олимлари бўлган Е. Н. Корвин, Н. А. Димо, В. А. Ковда, И. А. Шаров, А. Ф. Макаров ва бошқа олимларга катта ташаккур изди қилишди. Булар мамлакатда пахтачиликни ривожлантириш проблемаларини ишлаб чиқишда катнашди билан бир қаторда пахтачилик раёнлари учун айниқса маҳаллий миллиятлардан илмий қадрлар етиштириб тарбиялаш ишига кўп меҳнат сарфлашди.

Ўзбекистон, Тожкистон, Туркменистон, Қозғистон, Арманистон, СССР Қишлоқ хўжалик фанлар академияси ва бошқа илмий муассасалар ҳам пахтачилик фанига катта ҳисса қўйди.

Олимлардан С. С. Қанаев, Б. П. Струмаев, Ф. М. Маев, А. И. Антонов, А. М. Малицев, М. В. Мухаммажонов, С. С. Солиқов, Н. М. Маннонов, Б. П. Малигин, Н. И. Малигин, С. Н. Рижов, В. В. Яхонтов, Н. Г. Запироветов, Л. В. Румишнев, А. Д. Далабаев, К. З. Зокиров, Л. А. Молчанов, М. А. Панков, А. К. Саулдинов, М. А. Дорман, К. И. Мирзиатов, А. Н. Акочевский, Г. И. Гавриллов, Р. А. Алимов, Н. А. Алиев, В. А. Стариков, В. В. Понделевский, И. Д. Лебедев, Б. Д. Кожанов, Н. А. Янинецкий, М. В. Сабджиков, Ф. И. Учеваткин, В. П. Кривичев, В. П. Фирсов, И. Н. Ангунов-Караатаев, В. В. Фелоров, В. Е. Ермоленко, Л. А. Турк, М. Тожибаев, Д. Н. Шмелов ўртоқларнинг ва бошқа қўшима ходимларининг фойдаланишида самарали фаолиятини қўйиб қилиб ўтиш керак. Уларнинг қилган меҳнатлари мамлакатда етиштирилмаётган өз миң тоннада пахтадан намбон бўлиб турибди. Шу олимларнинг қўллари бу сессиями ишларида қатнашмоқдалар.

Шу зарар шўбасидирки, сессия материаллари ва бу сессияда муҳо-

кам қилинган актуал масалалар олимларнинг ижодий фаолиятини таъмин қилиш учун кўпроқ оширади. (Нарсанлар).

Ўртоқлар! Ўзбекистонда пахта етиштириш халқ хўжалигининг етакчи ва ихтисослаштирилган тармоғидир. Республикамида экономика, техникани, фан, санъат ва маданиятни ривожлантириш пахтачилик билан чамбарчас боғланган ва халқ хўжалигининг бошқа ҳамма тармоқлари пахтачилик билан бир-бирига яқин таъсир ўтказиётган ҳолда ривожланиб бормоқда. Фан, техника ва санъат пахта етиштириш ривожлантиришга таъсир этган ҳолда ривожланиш ва бойиди.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон мамлакатда етиштирилаётган пахтанинг 65 проценти, ўсимлик мойининг 20 проценти, пиланининг 44 проценти, қоракўлнинг 36 проценти, дуб экинлари ҳосилдорлиги 66 проценти, пахта учун керакли қишлоқ хўжалик машиналарининг 98 проценти, йигирт машиналарининг 72 проценти берилади. Республикада саноат ишлаб чиқаришнинг умумий ҳажми бу йил 24 миллиард сўмини, капитал маблағларининг умумий ҳажми 3 миллиард сўмдан кўпроқ маблағини ташкил қилади.

Бирок, Ўзбекистонда пахтачиликнинг барқ уриб ривожланиши жиддий қийинчиликлар ва хатарлар бўлмасдан силлиқтириш борли деб хисоблаш нотўғри бўлар эди.

Ҳозирги вақтда пахтачиликнинг умумий ҳажми бу йил 24 миллиард сўмини, капитал маблағларининг умумий ҳажми 3 миллиард сўмдан кўпроқ маблағини ташкил қилади.

Бирок, Ўзбекистонда пахтачиликнинг барқ уриб ривожланиши жиддий қийинчиликлар ва хатарлар бўлмасдан силлиқтириш борли деб хисоблаш нотўғри бўлар эди.

Республиканинг маҳаллий органилари пахтачиликка раҳбарлик қилиш соҳасидаги ўз ишларида қўлимизда энг катта хатога йўл қўйди.

1933-35 йилларда монокультура назаридан ва практикаси анча тарқалган. Уша даврда пахтадан бошқа экинларнинг ҳаммаси қўшиқча қўлоқ мазмунлиқтириш йўли билан қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришдан сиқиб чиқарила берди, ваҳоланки, бу экинларнинг қўллари Ўзбекистонда кўп асрдан бери экинлик қилаётган, деҳқонларнинг ҳаётида катта салмоқда ҳамда зўр хўжалик аҳамиятга эга бўлган экинлар эди.

Ҳар бир қимсага маълумки, қишлоқ хўжалиги унчалик тўлиқ механизацияланмаган, минерал ўғимлар билан, зараркунанда ҳашаротларга қарши заҳарли дорилар билан ва бошқа воситалар билан унчалик кўп таъминланмаган ўша даврда сўв хўжалик қўрилиши янги ташкил этилмаган эди ва янги ерларни ўзлаштириш секинлик билан бори.

Бундай шароитда монокультура ёмон натижаларга олиб келиши турган гап эди. Ҳақиқатдан ҳам ўша даврда шундай бўлди.

1934 йилда 928 миң гектар ерга пахта экилди. Демак, пахта майдони аввалги йиллардагига қараганда 395 миң гектар оғиб кетди. Аммо ўша даврда сугорилмайдиган ерларнинг умумий майдони фақат 184 миң гектар қўйилган эди.

Бинобарин пахта экиладиган ерлар бир ёқлама, асосан беда, дук-какли экинлар, мойли экинлар ва тўтарларни қулдоқ қилиб ташлаш ҳисобига кенгайтирилди.

Республикалар	1913 йилда етиштирилган пахта (миң тонна ҳисобда)		1956 йилда етиштирилган пахта (миң тонна ҳисобда)	
	1913 йилда етиштирилган пахта (миң тонна ҳисобда)	1956 йилда етиштирилган пахта (миң тонна ҳисобда)	1913 йилда етиштирилган пахта (миң тонна ҳисобда)	1956 йилда етиштирилган пахта (миң тонна ҳисобда)
Ўзбекистон ССР	516,4	2.857,8		
Тожкистон ССР	32,3	417,0		
Озарбайжон ССР	64,0	352,2		
Туркменистон ССР	69,4	333,7		
Қозғистон ССР	15,2	193,6		
Қирғизистон ССР	28,8	150,4		
Арманистон ССР	13,5	28,3		

Совет селекциячилари етиштириб берган ва ҳозирги вақтда кенг миқёсда экилаётган сорта сартлари жуда кўп ҳисса бера олади. Шундай сортадан бўлган пахтадан чиқарилган тоғлар 35-37 проценти ташкил қилиб, бу тоғларнинг узунлиги 30-36 миллиметрга етади. Ваҳоланки, революцияга қадар экиш келган пахтадан 25-30 процент тоғлар чиқар эди ва бу тоғларнинг узунлиги 20-25 миллиметрга борар эди.

Пахта экучи республикалар қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришнинг механизациялаштирилганлиги асосида зўр муваффақиятларга эришди ва эришмоқдалар. Мамлакатимизнинг индустриализацияланганлиги ва қишлоқ хўжалиги коллективлаштирилганлиги ўғимидан ғўшани жўб ва сочма қилиб экиш, ғўшани, мол, кетмон ва ўроқдан бошқа деҳқончилик асбобларини қўрғаман пахтакорларнинг меҳнатини жуда енгиллаштириб қўйди.

Ҳозирги вақтда Ўзбекистон ССР-да 1474 та янги қолхоз, 165 совхоз, 200 машина трактор станцияси бор. Фақат Ўзбекистон ССРнинг ўғимидан (15 от кучига айланитириб қилинган) 64 миңдан кўпроқ трактор, ўн миңгадан селёнка, култиваторлар, буркагичлар, чаплагичлар, ўғимлағичлар, ғўшана юлиб бериладиган, пахта териб бериладиган, қўрак териб бериладиган, қўрак чувиладиган, ер қазийдиган машина-

Ҳеч шўбасида, уруш вақтидаги вазият Ўзбекистоннинг пахтачилик хўжалигига ҳам ёмон таъсир қилди, жуда кўп воситаларни, одам ресурсларини ва моддий-техника ресурсларини банд қилиб қўйди. Лекин шундай бўлса ҳам, пахтачиликни бунчалик пахтага тўшириб юбориш учун асос йў

